

Täysistunto

Keskiviikko 8.9.2021 klo 14.00—19.01

18. Lakialoite laiksi rikoslain 24 luvun 12 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 95/2020 vp Pihla Keto-Huovinen kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Keto-Huovinen.

Keskustelu

18.04 **Pihla Keto-Huovinen kok** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten olette varmasti mediasta ja varmasti myös osa omasta kokemuksesta huomanneet, niin julkisiin työtehtäviin liittyvä häirintä, maalittaminen ja epäasiallinen uhkailu ovat lisääntyneet. On myös valitettavan yleistä, että virkamiehestä kerätään yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja ja kuvia, joita vääristellään ja levitetään vahingoittamistarkoituksessa. Tällaisilla keinoilla viranomaisten päätöksentekoon vaikuttamista ei demokraattisessa oikeusvaltiossa voi hyväksyä. Tähän keskustelukulttuurin kiristymisen myötä kasvaneeseen ongelmaan tulee pystyä puuttumaan myös lainsäädännön keinoin.

On totta, että avoimeen yhteiskuntaan kuuluu se, että viranomaisen toimintaa ja päätöksiä saa arvostella ja kritisoida, mutta tätä varten meillä on luotu kansalaisten oikeusturvan takaavat järjestelmät, esimerkiksi mahdollisuus kannella viranomaisen ratkaisusta. Sen sijaan järjestelmällinen häirintä, jolla pyritään rapauttamaan luottamusta yhteiskunnan tärkeisiin organisaatioihin, ei kuulu oikeusvaltioon. Viranomaistemme on voitava luottaa siihen, että he voivat tehdä työnsä rauhassa ilman uhkia ja häirintää. Liian monelle virkamiehelle häirintä ja uhkailut ovat kuitenkin tällä hetkellä niin sanottu työn lisäbonus.

Esittelemäni lakialoitteen tavoite on yksinkertainen: turvata virkavastuulla ja työnantajan määräyksestä työtä tekeville ihmisille — tuomareille, syyttäjille, poliiseille, lastensuojelun työntekijöille, valvontaeläinlääkäreille ja muille viranhaltijoille — parempi työrauha ja pitää huolta heidän toimintaedellytyksistään ja työkyvystään. Uskon, että meistä kaikki voivat yhtyä siihen tavoitteeseen, että viranomaisten tulisi saada tehdä työnsä rauhassa ilman häirintää, solvauksia tai yksityiselämää koskevien tietojen levittämistä. Mikäli tämän tavoitteen edistämisessä epäonnistumme, rapautamme yhteiskunnan ja oikeusvaltion toimintaedellytyksiä. Viranhaltijoiden suojeleminen on kansalaisten oikeusturvan kannalta välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Eri oikeus- ja turvallisuusviranomaistahojen antamien tietojen valossa on uhkailu ja häirintä työtehtävien vuoksi varsin yleistä. Poliisihallituksen henkilös-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 93/2021 vp

tölle tekemän kyselyn perusteella 89 prosenttia kyselyyn vastanneista piti poliisiin kohdistuvaa maalittamista ongelmallisena ja yli 30 prosenttia on viimeisen kolmen vuoden aikana henkilökohtaisesti kohdannut maalittamista. Tuomariliiton tutkimuksen mukaan jopa kaksi kolmasosaa tuomareista on työssään joutunut epäasiallisen vaikuttamisen kohteeksi. Lukuisat oikeus- ja turvallisuusviranomaiset ovatkin vaatineet meiltä toimia. He ovat omassa työssään kohdanneet asiatonta uhkailua, häirintää, solvaamista ja niin edelleen ja todenneet, ettei nykyinen lainsäädäntömme anna riittävää suojaa muuttuneessa toimintaympäristössä. Mikäli yksittäistä virkamiestä uhkaillaan ja pyritään vaikuttamaan hänen toimintaansa tai päätöksentekoonsa asiattomasti, on mielestäni perusteltua, että syyttäjä voisi nostaa syytteet näistä teoista ilman erillistä asianomistajan syytepyyntöä.

Arvoisa puhemies! Laittoman uhkauksen osalta syyteoikeus muutettiin jo tällä eduskuntakaudella. Se on virallisen syytteen alainen rikos, jos laitton uhkaus on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi. Syyttaja saa nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös silloin, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Laki tulee voimaan lokakuun alusta.

Pelkästään laittoman uhkauksen syyteoikeuden muuttaminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan syyteoikeutta tulee muuttaa laajemmin. Kuten lakialoitteessa esitetään, virallisen syytteen alaiseksi tulee saattaa myös kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja viestintärauhan rikkominen — teot, jotka ovat hyvin yleisiä silloin, kun maalittamista suoritetaan. On täysin kohtuutonta, että yksittäisen henkilön tulee itse viedä lakiteitse eteenpäin häntä koskevaa, hänen työ- tai virkatehtävistään johtuvaa epäasiallista painostamista tai häirintää koskevaa asiaa omalla kustannuksellaan ja omalla riskillään. Asianomistajarikoksena rikosprosessi myös henkilöityy virkamieheen itseensä, mikä helposti johtaa tilanteen eskaloitumiseen. Syyteoikeuden muutoksella puuttumisvelvollisuus ja -oikeus saataisiin kohdennettua lain edellyttämällä tavalla oikealle taholle eli työnantajalle, joka kantaisi asiassa myös prosessivastuun. Tälläkin hetkellä työnantaja voi tehdä rikosilmoituksen, mutta tällä ei ole mitään merkitystä, jos asianomistaja ei esitä rangaistusvaatimusta.

Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miksi henkilö on joutunut kyseisen rikoksen uhriksi. Kun henkilö joutuu rikoksen kohteeksi työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi, laajenee suojeltava oikeushyvä. Kyse ei ole enää yksilön loukkaamattomuudesta ja intimitetistä, vaan kyse on myös yleisestä tai julkisesta intressistä, koska toiminnalla pyritään vaikuttamaan koko organisaation toimintaan tai päätöksentekoon.

Arvoisa puhemies! Kysymys on myös mitä suurimmissa määrin ihmisten työturvallisuudesta. Työssä tapahtuva häirintä kaikissa muodoissaan on työhön liittyvä terveys- ja turvallisuusriski. Työnantajalla on työturvallisuuslakiin perustuva velvollisuus huolehtia, ettei työntekijöille aiheudu hengen- tai terveydenvaaraa työssään. Terveydellä tarkoitetaan sekä työntekijän fyysistä että psyykkistä terveyttä. Edellä mainituissa tilanteissa syyteoikeuden järjestäminen virallisen syytteen alaiseksi on perusteltua myös työsuojelullisesta näkökulmasta. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

18.10 Mia Laiho kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme edustaja Pihla Keto-Huovisen lakialoitetta rikoslain 24 luvun 12 §:n muuttamisesta. Siinä esitetään: ”Viestintärauhan rikkomisen, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen, törkeän yksityiselämää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 93/2021 vp

loukkaavan tiedon levittämisen ja kunnianloukkauksen syyteoikeutta laajennetaan siten, että syyttäjä voi nostaa syytteen sanotusta rikoksesta, kun teko on kohdistunut virkamieheen, työntekijään tai näiden läheiseen virkamiehen tai työntekijän työtehtäviin liittyvistä syistä. Syyttäjä saa nostaa syytteen edellä mainituista rikoksista myös, jos teko on kohdistunut henkilöön tai hänen läheiseensä hänen julkisen luottamustehtävänsä takia. Työtehtävä tai julkinen luottamustoimi on kaikissa tapauksissa voitava suorittaa ilman asiastonta häirintää tai pelkotiloja aiheuttavaa väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamista.”

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole pienestä asiasta, jos virkamiestä uhataan tai luottamushenkilöä uhataan. Itse entisessä työtehtävässäni, kun johdin päivystyksiä, oli tilanteita, joissa henkilökunta oli saanut uhkauksia ja he pelkäsivät omaa tilannettansa ja saattoivat myös läheistensä puolesta pelätä. Turvakiellot osalla olivatkin käytössä juuri sen takia, että he pystyivät niillä suojautumaan paremmin. Mutta se on kuitenkin vain yksi osa, ja näiden turvakiellojen asettaminen hankaloittaa perheen elämää ja ihmisen normaalia elämää. Selkeänä puutteena on ollut se, että henkilön itse pitää lähteä vaatimaan omia oikeuksiaan oikeusteitse, ja useimmat eivät siihen halua lähteä — peläten myöskin niitä seuraamuksia, mitä siitä voisi tulla heille vielä lisää tämän uhkaajan taholta.

Kuten tässä lakialoitteessa esitetään: ”Virallisen syytteen alaiseksi tulisi saattaa myös kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja viestintärauhan rikkominen, jos se kohdistuu toiseen hänen työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. On pidettävä täysin kohtuuttomana, että yksittäisen henkilön tulee itse seurata häntä koskevaa, hänen työ- tai virkatehtävistään johtuvaa epäasiallista painostamista tai häirintää ja että tämän toiminnan aiheuttamat oikeudelliset jatkotoimet kuluineen jäävät hänen vastuulleen ja hänen kannettavakseen.”

Arvoisa puhemies! Jokaisen on pystyttävä tekemään työnsä rauhassa. Ja kun on kyse vielä julkisesta tehtävästä, meidän pitää huolehtia myös siitä, että meillä ihmiset haluavat olla töissä myös semmoisissa tehtävissä, mitkä ovat paineille alttiita ja mitkä sisältävät myöskin ristiriitoja. On vähimmäisvaatimus, [Puhemies koputtaa] että heidän työsuojelustaan ja työturvallisuudestaan pidetään huoli.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Forsgrén.

18.13 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Aloitteen tavoite vihapuheeseen ja maalittamiseen puuttumisesta on tärkeä ja kannatettava, ja haluankin kiittää aloitteen tekijää, edustaja Keto-Huovista, erittäin tärkeästä aloitteesta.

Olemme erittäin ison asian äärellä. Olen jo pitkään ollut huolissani siitä, että viime vuosina vihapuhe ja maalittaminen ovat lisääntyneet. Pahimmillaan vihapuhe murentaa oikeusvaltiota ja demokratiaa, joten meillä ei kyllä ole varaa jättää tätä asiaa huomioimatta. Vihapuheen ja maalittamisen vaikutukset alkavat näkyä jo monella eri tasolla oikeusvaltiossamme. Aloitteessa Keto-Huovinen kertookin, että Tuomariliiton tutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa tuomareista on työssään joutunut epäasiallisen vaikuttamisen kohteeksi, ja myös Poliisihallituksen surulliset lukemat. Luvut ovat todella, todella kovat ja kertovat omalta osaltaan, kuinka surullinen ja vakava tilanne on.

Tämä on iso työturvallisuusongelma, mutta se kertoo myös siitä, että maalittamisella pyritään vaikuttamaan systemaattisesti jopa oikeuden toteutumiseen. Maalittamisen kohteeksi ovat joutuneet viranomaiset, tutkijat, poliitikot ja ihan tavalliset sosiaalisen median käyt-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 93/2021 vp

täjät. Vihapuhe ja maalittaminen ovat uhka demokratialle juuri siksi, että niillä pyritään vaimentamaan ihmisiä kaikilla tasoilla.

Hallitus on kyllä tehnyt hyviä askelmerkkejä. Hallitusohjelman mukaisesti laitton uhkaus siirrettiin yleisen syytteen alaiseksi, jos se kohdistuu henkilöön työntehtävän tai luottamustoimen vuoksi. Tämä tärkeä lakimuutos hyväksyttiin kesäkuussa ennen istuntotaukoa. Lakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pitäneet kuitenkin tarpeellisena, että myös kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen olisivat yleisen syytteen alaisia. Eduskunta lausui kesäkuussa lain hyväksymisen yhteydessä, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin, että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Haluan todellakin vielä kiittää aloitteen tekijää ja todeta, että olen kanssasi samaa mieltä. Työtehtävä tai julkinen luottamustoimi on kaikissa tapauksissa voitava suorittaa ilman asiattomia häirintää, vihapuhetta, uhkailua tai pelkoa väkivallasta.

Tähän lopuksi haluan sanoa sisäministeriön sisäisen turvallisuuden julkaisusta Sanat ovat tekoja Kari Mäkinen sanat, jotka ovat mielestäni osuvat: ”Vihapuhe on tuhoisaa sekä sen välittömille kohteille että koko demokraattiselle yhteiskunnalle, oikeusvaltiolle ja sananvapaudelle. Se koskee ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia. Viime kädessä vihapuheeseen puuttumisessa on kyse niiden puolustamisesta.” — Iso kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kilpi.

18.17 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämän päivän tendenssi on ikävä kyllä se, että poliisin ja muidenkin viranomaisten toimintaa häiritään yhä enemmän ja se vain kasvaa ja sen häirinnän ja maalittamisen kynnyksessä jatkuvasti tuntuu vain madaltuvan ja eri keinot tehdä niitä monipuolistuvat. Meidän on pidettävä huolta siitä, että poliisi ja muut viranomaiset voivat hoitaa sitä tehtävänsä ilman häirintää ja maalittamista. Kyllä heidän työnsä on muutenkin jo riittävän raskasta ja kuormittavaa, ilman että sitä vielä tällä tavalla lisättäisiin kohtuuttomasti. Tämä on yksinkertaisesti demokraattisen oikeusvaltion toiminnan perusedellytyksiä.

Meidän on tehtävä selväksi, että häirintä ja maalittaminen eivät ole millään tavalla hyväksyttävissä, ja meidän on lähetettävä siitä mahdollisimman selkeä viesti.

Jälleen kerran pitää lausua kiitokset edustaja Keto-Huoviselle erinomaisen tärkeästä ja hyvästä aloitteesta, ja kannatan sitä kyllä hyvin lämpimästi ja väkevästi. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Eestilä.

18.18 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Tämäkin edustaja Keto-Huovisen laki-aloite on todella ajankohtainen, sillä se ei ole pelkästään demokraattinen ongelma, että pyritään eri tavalla ajattelevat ihmiset maalittamisella ja muulla tavalla joukkohyökkäyksillä vaimentamaan, jos he ovat eri mieltä. Tämä on aika yleinen ilmiö, ja siis tähän on tuttu historiasta: jo aikoinaan kaikki sodat ja vaimentamiset ovat alkaneet tällä samalla mekanismilla, että ensin on uhkatarina, ruvetaan pitämään jotakin ihmisryhmää tai ihmistä uhkana ja luodaan ihmisiin pelkoa, ja sitten kun ihmiset ovat vähän jo tohkeissaan ja peloisia, luodaan oikeutustarina, että meillä on oikeutus tehdä näin. Nämä ovat tosi vaarallisia ilmiöitä, koska nämä ovat Suomessakin selvästi koko ajan käytössä eri asioiden suhteen:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 93/2021 vp

on ensin uhkatarina, että tämä on uhka meidän hyvinvoinnillemme, ja sitten meillä on oikeutus tehdä näin.

Jos nyt ottaisin, arvoisa puhemies, ehkä Pohjois-Karjalaakin liippaavan esimerkin, niin mielestäni on puhuttavissa jopa tästä ilmiöstä turvepeltojen kohdalla. Niistä on nyt tehty aivan olemattomalla ja kenties täysin väärällä tutkimustiedolla uhkakuva, että ne uhkaavat maailmaa, ja on tietty ihmisryhmä, joka uskoo ihan oikeasti, että ne uhkaavat maailmaa. Uhkatarina on kerrottu, ja sitä käytetään poliittisesti hyväksi, ja sitten on oikeutustarina, että meillä on oikeutus tehdä tällaisia ja tällaisia toimenpiteitä, ja maanviljelijöitä kollektiivina maalitetaan koko ajan, että te olette huonoja ihmisiä ja olette vähän yksinkertaisia, kun olette tehneet väärin — vaikka he ovat tehneet aivan oikein. Itse asiassa ne pelot eivät ole enää turvetta nähneekään, vaan ne ovat multavia peltoja, ja kun ilmasto lämpeenee, ne ovat erittäin tärkeitä ruuantuotannon ja ruokavarmuuden kannalta, ja koko ajan ne sitovat kasvien kautta hiilidioksidia, mutta sitä ei laskelmissa oteta huomioon. Tällaisia ilmiöitä meillä on.

Tämä meni vähän asiasta sivuun, mutta omalla tavallaan se mekanismi on muissakin asioissa. Pyritään vaimentamaan isoilla tällaisilla hyökkäyksillä, jotka ovat ihan tekaisuja, niin että toinen pitää varmasti suunsa kiinni eikä ole eri mieltä. Siinä suhteessa tämä Keto-Huovisen lakialoite on tänä iltana hyvään sarjaan tullutkin, koska juuri tähän pitäisi puuttua, että jos se kohtuuttomuuksiin menee poliiseja tai jotain muuta kohtaan — ja ihmiset ovat arkuusasteeltaan vähän erilaisia — niin silloin pitää heti ottaa syyttäjän kovat toimet.

Eli minun mielestäni tämä seuraa aikaa, ja kun näitä erinomaisia lakialoitteita pannaan riviin ja yhtä aikaa ruvetaan panemaan käytäntöön, niin minun mielestäni ollaan jo oikeusturvan kannalta huomattavasti paremmalla tolalla kuin on tähän saakka oltu. Että toivottavasti nämä etenevät.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.